هەڵوێستە

یەکێک لەو پرسیارە گرنگانەی بەردەوام ڕووبەڕووی هەر کۆمەڵگایەک دەبێتەوە، مەسەلەی چۆنیەتی ڕێکخستنی پەیوەندی نێوان ڕابردوو و ئێستا و سبەینێیی ئەو کۆمەڵگایەیە. لە هیچ شوێنێکیشدا چۆنیەتی ڕێکخستنی ئەم پەیوەندییە ئەوەندە ئاشکرا نییە، وەک لە پەیوەندی نێوان نەوەکاندا بەدەردەکەوێت. لەسەرانسەری دنیای ئەمڕۆدا کۆمەڵگایەک شکنابەین چەندان دەزگا و دامەزراو و کۆڕ و کۆمەڵ و پلان و نەخشە و تاکتیک و ستراتیژیەتی تایبەتی بۆ ڕێکخستنی ئەو پەیوەندییانە تێدانەبێت. زیادەڕۆیی ناکەین گەر بڵێین، یەکێک لەو مەسەلە گرنگانەی کە کۆمەڵگایەک لە کۆمەڵگایەکی دیکە جیادەکاتەوە، چۆنیەتی ڕێکخستنی ئەو پەیوەندییانەیە کە ڕابردووی ئەو کۆمەڵگایە بە ئێستایەوە و نەوەکانی دوێنێی بە نەوەکانی ئەمڕۆیەوە گرێدەدات.

بۆ کۆمەڵگایەک خۆی بە کراوە بزانێت و بیەوێت دیموکراسییەت بنیادبنێ و بپارێزێت، لەزۆر ڕووەوە ئەم بنیادنان و پاراستنە، وابەستەی ئەوەیە تاچەند پەیوەندی نێوان نەوەکان کراوە و تاچەند ڕێکخستنی ئەو پەیوەندییانە لەسەر بناغەی قبووڵکردنی یەکدی ڕاوەستاوە و تاچەند پانتایی کراوە لەبەردەم نەوە نوێکاندا ئامادەیە، بۆئەوەی بتوانن دیدی خۆیان لە واقیعی خۆیاندا پیادەبکەن و ئەو فۆرمە بە ژیان و ئەخلاق و مامەڵەی خۆیانبدەن کە دەیانکاتە بوونەوەری بەختەوەر و بەرپرسیار و ئەکتیڤی ناو ئەو دنیایەی تێیدا دەژین. هیچ شتێک بەقەد ئەوە زیان لە دیموکراسییەت و مۆدێلی دیموکراسییانە ناگەیەنێت کە دەسکاریکردنی ئەو پەیوەندییانە و ڕێکخستنەوەی دیموکراسییانە، تەنها لەئاستی کۆمەڵێک وادە و بەڵێن و قسەی ناو ڕۆژنامە و گۆڤار و کۆبوونەوە حیزبییەکاندا بمێنێتەوە. لەڕاستیشدا هەر دەسکاریکردنەوەیەکی ئەم پەیوەندییانە بەبێ ڕێکەوتن لەسەر ئەو مافەی، کە ئایندە موڵکی هەمووانە و هەرکەس مافی ئەوەی هەیە لەسەر فۆرمی ئەو ئایندەیە بدوێ و ئەو وێناکردنەی بۆ ئایندە هەیەتی بێترس دایڕێژێت و بەرگری لێبکات و پراکتیکیشیبکات، شتێکی بێمانا و بێناوەڕۆکە. بێگومان کەس ناتوانێت لە سەر ئایندەی خۆی و نیشتیمان و کۆمەڵگاکەی بدوێت، گەر لە ئێستادا مافی قسەکردنی لێسەندرابێتەوە، یاخود بەشێوەیەک پەراوێزکرابێت کە قسەکانی هەموو قوورساییەک و هەموو هەلێکی پیادەکردنیان لەناو واقیعدا لێسەندرابێتەوە. بەبێ بوونی فەزایەکی کراوە، هەموو قسەکردنێک لەسەر گوێگرتن لە دەنگی نەوە جیاجیاکان و بانگێشەکردنی گۆڕانی پەیوەندییەکان، جگە لە کۆمیدیایەکی بێئەنجام شتێکی دیکەی لێناکەوێتەوە. تەنها لەفەزایەکی کراوەی پڕ لە گوێگرتن و ئاڵوگۆڕی ئەرگومێنت و بەرپرسیارێتیدا دەشێت خەیاڵی نەوەیەک لە نەوەکان ببێتە بناغەی کارکردنە عەقڵانییەکانی نەوەیەکی دیکە و مژدەکانی یەکێکیان ببێتە سەرزەمینی بەرهەمهێنانی ئینتیمای پتەوی ئەوانی دیکەیان.

بێگومان وەڵامدانەوەی پرسیاری ئەوەی داخۆ ئەم فەزایە چ فەزایەکە و ئەم کرانەوەیە چییە و چۆنە و لەکوێی کۆمەڵگا و سیاسەت و فیکردایە، کات و شوێنێکی زۆری ئەوێ و گۆڤارەکەی ئێمەش، گۆڤاری ڕەهەند، بەدرێژایی تەمەنی خۆی هەوڵی دەستنیشانکردنی چوارچێوە گشتییەکانی ئەو فەزایەی داوە و خۆشی بەیەکێک لە گەمەکەرە ئەکتیڤ و چالاکەکانی خوڵقاندنی ئەو فەزایە زانیوە و دەزانێت. بەڵام لێرەدا جارێکی دیکە ئەو ڕاستییە دووبارەدەکەینەوە کە زەحمەتە بتوانین قسە لە بوونی فەزایەکی کراوە بکەین بەبێ بوونی ئیرادە و ئامادەگییەکی سیاسی و کولتووری و مەعریفی بەردەوام بۆ سەرلەنوێ پێناسەکردنەوەی بەشێکی زۆری ئەو بنەما و شوێنگە (موقع) کۆمەڵایەتی و سیاسی و فەرهەنگی و ئەخلاقی و مەعریفییانەی لەم ساتەدا لە کوردستاندا ئامادەن. ئەگەر خوازیاری ئەوەین کۆمەڵگایەکی کراوەمان هەبێت کەتێیدا نەوە جیاوازەکان بەشێکی ئۆرگانییانەی ژیانی کۆمەڵایەتی و سیاسی و فەرهەنگی و ئەخلاقی ئەو کۆمەڵگایە بن و کار بۆ بەرهەمهێنانی ئێستا و ئایندەیەک بکرێت کە هەمووان بە موڵکی خۆیانی بزانن، ئەوا دەبێت ئامادەبین بە کۆی ئەو ڕێککەوتن و پەیمانە (اتفاق ـ عقد) کۆمەڵایەتییانەدا بچینەوە کە کۆمەڵگای ئێمە لە ڕەوتی مێژوویی خۆیدا بەرهەمیهێناون و لە ئێستادا بۆتە چوارچێوەیەکی گشتی، کە لە دووتوێدا دەستنیشانی هێز و دەسەڵاتی نەوە و هێزە جیاوازەکانی کۆمەڵگای ئێمەی تێدا دەکرێت. ئەم سەرلەنوێ پێداچوونەوە و پێناسکردنەوەیە ئەمڕۆکە یەکێک لە گرنگترین کارەکانی سیاسەت و فیکر و ململانێی کۆمەڵایەتی لە وڵاتی ئێمەدا پێکدەهێنێت.

لەجەوهەردا هەموو پێداچوونەوەیەک بە پەیمانە کۆمەڵایەتییەکاندا پێداچوونەوەی چۆنیەتی دابەشکردنی دەسەڵاتی مادی و ڕەمزی نێوان هێز و نەوە کۆمەڵایەتییە جیاجیاکانی ناو ئەو کۆمەڵگایەیە. لەم پرۆسەیەدا یەکێک لەو گۆڕانە گرنگانەی کە ڕوودەدات، سەرلەنوێ داڕشتنەوەی ڕەگەزەکانی ئەو سەرمایە ڕەمزییەیە کە

لەو کۆمەڵگایەدا باڵادەستە. ئێمە دەزانین بەشێکی گەورەی سەرمایەی ڕەمزی باڵادەست لەمڕۆکەی کوردستاندا وابەستەی ئینتیمای حیزبی، ناوچەیی، خێڵەکی، خێزانی و ئاینییە و دوورە لە پرنسیپەکانی عەدالەتخوازی کۆمەڵایەتی و بەهرە و توانا و سەلیقەی دیاریکراوی تاک و گروهە جیاجیاکانی ناو کوردستان. سەرمایەی ڕەمزی لای ئێمە سەرمایەیەکە لە ڕابردوویەکی دێرینی نادیموکراسی و نەبوونی عەدالەتی کۆمەڵایەتی و باڵادەستی سەلەفییەتی سیاسی و ئەخلاقی و مەعریفییەوە هاتووە و وابەستەی هەلومەرجێکی تایبەتە کە ئەمڕۆ لەزۆر ڕووەوە لە کوردستاندا بوونی نەماوە. لەدوای ئازادی و کۆچ و شەڕی ناوخۆ و دەساڵی حوکمکردنی کورد خۆی و دابەشبوونی کوردستانەوە، جیهانێک لە کوردستاندا ئامادەیە کە جیهانی ساڵانی بەر لە ڕاپەڕین نییە. لەم جیهانەدا نەوەیەک یان چەند نەوەیەک هاتوونەتە کایەوە، کە سادەترین داواکارییان بریتییە لە سەرلەنوێ پێناسەکردنەوە و پێداچوونەوەی کۆی ئەو پێناسانەی کە نەوەی پێشوو بۆ جیهان و کۆمەڵگا و ئەخلاق و سیاسەت و کولتوور و فیکر و ڕابردوو و ئێستا و ئایندە هەیەتی. ئەم نەوەیە چیدی نایەوێت لەنێو ڕابردووی حیزبی هێزە باڵادەستەکانی کوردستاندا بەندکرێت و ناتوانێت پێناسی بۆ سیاسەت گفتوگۆی شاراوە و ژێرپەردەی چەند حیزب و گروپ و سەرکردەیەک بێت لەنێو کۆمەڵێک ژووری داخراوی پڕنهێنیدا. ئەم نەوەیە خوازیاری ئەوەیە سیاسەت بێتە سەرجادە، بچێتە ناو کۆڕ و کۆبوونەوە گشتییەکان، ببێت بە بەشێک لە گفتوگۆیەکی کۆمەڵایەتی بەردەوام و بەرفراوان، زیاد لە میدیایەک هەبێت بۆئەوەی لەخۆیگرێت، واتە مشتومڕێکی کۆمەڵایەتی گەورە فۆرمولەیکردبێت، فۆرمی ڕاپرسین و ڕیفراندۆم و دەنگدان وەرگرێت و ئەو بەڵێنانەی کە دەدرێن ببنە پراکتیک و جێبەجێبکرێن. بە کورتی سیاسەتێک کە بخوازێت زیاد لە نەوەیەک و زیاد لە هێزێک و زیاد لە دیدێک ئەکتیڤبکات. لە سەرەتاکانی ئەم هەزارە نوێیەدا ئەو کۆمەڵگایەی ئامادەنەبێت لەبەردەم گۆڕانە گەورەکان و لەبەردەم نەوە تازەکانیدا بەم پرۆسە بەرفراوانەی پێداچوونەوەی مانا و پێناس و میکانیزمەکانی دابەشکردنی دەسەڵاتی ڕەمزی و ناڕەمزیدا بچێتەوە، جگە لە بنیادنانی دنیایەکی پڕ لە ناکۆکی کۆمەڵایەتی و سیاسی و فەرهەنگی، هیچی دیکە دروستناکات. لە مێژووی کۆمەڵگاکانیشدا نموونەی گەشەسەندنی ئەو کێشە و ململانێیانە بۆ قەیرانی سیاسی و ڕاپەڕین و شۆڕش پێکدادانی توندوتیژانە زۆرن.

یەکێک لە جیاوازییە هەرە گەورەکانی نێوان کۆمەڵگا کراوەکان و کۆمەڵگا داخراوەکاندا لەوەدایە کە یەکەمیان بەردەوام لەبەردەم پێداچوونەوە و سەرلەنوێ پێناسەکردنەوە و ڕیزکردنەوەی شوێنگەکانی ناو کایە جیاجیاکانی هەناوی خۆیدایە، لەکاتێکدا لە دووهەمدا شتەکان بۆیەکجار دابەشکراون و بۆیەکجار ناونراون و بۆیەکجار پێناسکراون و پێداچوونەوە و سەرلەنوێ دابەشکردنەوە و ڕیزکردنەوەی شوێنگەکان بەریانپێدەگیرێت.

گەر سەرنجێکی ورد بدەینە دونیای پڕ لە مژدە و دژایەتی و ناکۆکی خۆمان، دەبینین لە کوردستانی ئەمڕۆدا چەندان حیزب و فەرمانڕەوایی ناوچەیی ئامادەن، ئابووری کوردستان ئەمڕۆکە لەزۆر ڕووەوە لە قۆناغەکانی بەر لە ئێستا چالاکتر و دەوڵەمەندتر و کراوەترە و ژمارەی ئەو ڕۆژنامە و گۆڤار و کتێب و بڵاوکراوانەی ئەمڕۆکە لە کوردستاندا دەردەچن لە مێژووی کورددیا بێوێنەن. دەسەڵاتداران کوردن و توانای پەیوەندی و هاتوچۆیان بۆ ناوەندەکانی بڕیاری سیاسی لەناوچەکە و جیهاندا لە هەمووکات گەورەتر و کراوەترە. کوردستانی باشوور بەپێی بڕیارێکی نێونەتەوەیی شێوە پارێزراوە و تائەم چرکەساتەش هیچ ئاماژەیەک لەئارادانییە کە ناپارێزرێت. کەچی لەگەڵ ئەمانەشدا ئەمڕۆکە لەزۆربەی کایە کۆمەڵایەتی و سیاسی و کولتووری و ئەخلاقییەکاندا داخستنێکی گەورە و بەرچاو دەبینین، هەڵهاتنێکی بێوێنەی نەوەی نوێ دەبینین، بە دەگمەن نەبێت گۆڕانێک نابینین کە ئاماژەبێت بۆ جۆرێک لە کرانەوەی کۆمەڵایەتی و ئەخلاقی و سیاسی. تا ئێستاش کۆی ئەو پەیمان و ڕێککەوتنە کۆمەڵایەتی و سیاسی و ئەخلاقییانەی لە کوردستانی ئێمەدا باڵادەستن، بریتیین لە ڕێککەوتنی نەوە کۆنەکان. دنیای ئێمە لە وێناکردنەکانی ئەو نەوانەوە دەبینرێت و لە دیدی ئەو نەوانەوە پێناسدەکرێت و لە بۆچوونی ئەوانیشەوە ڕێکدەخرێت. تا ئێستا لە هیچ کایەیەک لە کایە کۆمەڵایەتییەکاندا، لە سیاسەتەوە بۆ ئەخلاق، لە کولتوورەوە بۆ میدیا، لە حیزبەوە بۆ خێزان پێداچوونەوەیەکی ڕاستەقینە بە پەیمان و ڕێکخستنە کۆنەکاندا لە ئارادا نییە و تا ئێستا نەوە کۆنەکە پێناس و مانا و دیدی خۆی بەسەر کۆی ژیانی کۆمەڵایەتی وسیاسی و ئەخلاقی و کولتووری ئێمەدا سەپاندوە. ئەم سەپاندنە بە ئەندازەیەکە تا ئێستاش سیستمی خوێندن لە سەرەتاییترین ئاستییەوە بۆ باڵاترین پلەی کە زانکۆیە لە میتۆدەکانی سیستمی خوێندنی بەعسیزم ڕزگاری نەبووە، میدیای ئێمە و لاپەڕەی گۆڤارەکان لەسەر هەمان مۆدێل ڕێکخراون و ڕێکدەخرێن، مەسەلەی دۆزینەوەی کار و وەرگرتن لە دەزگا گشتییەکاندا بەهەمان مۆدێلی حیزبی بەڕێوەدەچێ و زۆربەی دەسکەوتە کۆمەڵایەتییەکان ڕاستەوخۆ گرێدراون بە ئینتیمای حیزبی و خزمایەتییەوە. بێگومان ئەم قسانە مانای بێفەڕکردنی ئەم ئەزموونەی کوردستان نییە، بەڵکو ئەوەی ئێمە دەمانەوێت بیڵێین بچوکی ئەو کارانەیە لەچاو ئەو هەموو خراپەکارییە ستراتیژیانەدا کە کوردستان کورتدەکاتەوە بۆ ماڵی حیزب.

بێ دوودڵی دەتوانین بڵێین «سیستمی سیاسی کوردی» لەم دەساڵەی دواییدا بە پلەی یەکەم بریتیبووە لە ئیدارەدانی ئەو ناکۆکییە کوشندە و وێرانکەرەی، کە لە نێوان پارتی و یەکێتی و هێزە سیاسییەکانی دیکەی کوردستاندا هەبووە. لەم دەساڵەدا مانا سەرەکییەکانی سیاسەت لە کوردستانی ئێمەدا ئیدارەدانی ئەم ناکۆکییە ناوەکییە ناعەقڵانییە بووە کە ئەم دوو حیزبە ڕووبەڕووی کۆمەڵگای کوردیان کردۆتەوە. ئەم سیاسەتە نەک نەیتوانیوە گەنج و کەرتە لاوەکانی کۆمەڵگای ئێمە بدوێنێت، بەڵکو ڕاستەوخۆ ناکۆکییە کۆنەکانی مێژووی ئێمەی بەسەر نەوە نوێکانی کوردستانیشدا سەپاندووە. بێگومان ئەم ناکۆکییانە نەک ناکۆکییەک نیین نەوە نوێکان لە کوردستاندا بەرهەمیانهێنابێت یان لێی بەرپرسیاربن، بەڵکو بۆماوەی ناکۆکی نەوە کۆنەکانی کۆمەڵگای ئێمەن و ڕاستەوخۆ نەوە نوێکانی کوردستانی تێوەگلاوە. هێزێکی ڕاگەیاندن و ئابووری و چەکداری گەورەش لە کوردستاندا بۆ سەپاندنی ئەم ناکۆکییە دێرینانە بەسەر نەوە نوێکانی کوردستاندا خراوەتەگەڕ و لەهەر خانەیەکی کۆمەڵایەتییدا هەوڵیداوە ئەم ناکۆکییە بکاتە ناکۆکی نەوەی نوێ.

گەڕاندنەوەی هەر مانایەک بۆ سیاسەت، بەتایبەتی سیاسەتێک بخوازێت لەگەڵ نەوە نوێکانی کوردستاندا بدوێت، دەبێت ماڵئاوایی لەم مانا کۆنە بکات، کە هیچ ڕەهەندێکی نەتەوەیی و ئینسانی تێدانییە. ئەوەی کوردستان پێویستێتی سیستمێکی پەروەردەیی نوێیە، کە بتوانێت لە زمانی نەوە نوێکانی کۆمەڵگای ئێمە تێبگات و بە میتۆدی زانستی نوێ گۆشیانبکات، سیستمێکی سیاسییە کە ئامادەیی والاکردنی سنوورەکانی خۆی تێدابێت بۆ کۆمەڵێک پەیمان و ڕێککەوتنی کۆمەڵایەتی تازە. سیسمێکی کۆمەڵایەتی و ئابوورییە کە نەوەی نوێ لەهەناوی هەموو دەزگا و دامەزراو و پلان و وێناکردنانیدا بەشدار و ئامادەبێت. بۆ ئەم مەبەستەش پێویستمان بە سیستمێکی ڕێکخستنی سیاسی و کۆمەڵایەتی و پەروەردەیی کراوە هەیە کە تێیدا هەر گروهـ و لایەن و تاکێک بتوانێت دەربارەی خۆی و کێشە و خەونەکانی بدوێ و فەزایەکی سیاسی کراوەیان لەبەردەمدابێت کە کێشەکانیان لە قسە و ئاخاوتنەوە بکەن بە بەرنامە و پراکتیکی چارەسەرکردنیان. ئەمڕۆکە کوردستان پێویستی بە زمانێک هەیە کە بە چەمکەکانی پەیمانی کۆمەڵایەتی و قازانج و بەرپرسیارێتی گشتی بدوێت. زمانێک کە چوارچێوەیەکی نەتەوەیی دروستکات و تێیدا نەوە نوێکان هەستبکەن کە کاری ئەوانە جیهانی دوای دەهەیەکی دیکە بەڕێوەبەرن و بەردەوامییەک بدەن بە مێژوویەک، کە ئەوان لە ئێستاوە یەکێک لە گەمەکەر و بکەرە سەرەکییەکانی ناوین.

گەر ئەم خاڵە وردتر بکەینەوە، دەکرێت بڵێین، کۆڵەکەی سەرەکی ڕێکخستنی سیستمێکی کۆمەڵایەتی و سیاسی کراوە لە کوردستانی سبەینێدا دواندنی ئەم نەوەیە و تێگەیشتنە لە کێشە و خواست و خەونەکانی. ئەرکی گوتاری سیاسی نوێ ئەوەیە کە ببێتە زمانی قسەکردنی دەسەڵاتێکی شەرعی لەگەڵ هاووڵاتییەکانیدا؛ ئێمە لێرەدا زۆر بە توندی پێ لەسەر چەمکی هاووڵاتی دادەگرین و دەیکەینە ئەلتەرناتیڤی ئینتیمای حیزبی و ناوچەیی و خێڵەکی. کە دەشڵێین هاووڵاتی، مەبەستمان هاووڵاتیی ئازادی خاوەن ئیرادە و خەون و توانای هەڵبژاردنی سەربەخۆیە. غیابی چەمکی هاووڵاتی لە گوتاری سیاسی کوردیدا غیابێکی ترسناکە و لەپشتییەوە پرۆسەیەکی گەورەی بێبەریکردن و دابڕاندنی نەوەی نوێ لە بەشداربوون لە بڕیاردانی کۆمەڵایەتی و سیاسیدا ئامادەیە. بەردەوامبوون لە پەیڕەوکردنی ئەم سیاسەتەدا دەرەنجامی کارەساتاوی لێدەکەوێتەوە و ململانێی چاوەڕواننەکراو بۆ دەسەلاتی سیاسی دروستدەکات. گەر ئەمڕۆکە بە کۆچکردنی ژمارەیەکی زۆری نەوەی نوێ ئەم قەیرانانە بەتاڵبکرێنەوە، سبەینێ ئەم دەرگایە بەکراوەیی نامێنێت و گۆی ئەو کێشانە دەگەڕێنەوە بۆ ناو وڵات.

بێگومان هاووڵاتی و هاووڵاتیبوون چەمگەلێکی گرنگی فەلسەفەیەکی سیاسیین، کە کۆڵەکەکانی لەسەر عەدالەتی کۆمەڵایەتی ڕاوەستاوە. بەبێ عەدالەتی کۆمەڵایەتی، ناکرێت قسە لە چەمکی هاووڵاتی و لە خەونی بەهاووڵاتیبوون بکرێت. عەدالەتی کۆمەڵایەتیش پێویستی بە سەرلەنوێ پێداچوونەوەی سەرمایەی ڕەمزیی و شوێنگەی کۆمەڵایەتی و بناغەی هێزە دەسەڵاتدارەکانی ناوی هەیە. لە کوردستانی ئێمەدا ناعەدالەتییەکی کۆمەڵایەتی و حیزبی و ناوچەیی و خێڵەکییانەی هێجگار گەورە هەیە، بنەبڕنەکردنی ئەم ناعەدالەتییانە لەڕێی دەسکاریکردنێکی ڕاستەقینەی یاسا و ئەخلاقیاتی سیاسی و سیستمی پەروەردە و میکانیزمەکانی سەرلەنوێ دابەشکردنەوەی شێوازە جیاجیاکانی دەسەڵاتەوە دەستپێدەکات. لەم ئاستەشدا کوردستان پێویستی بە سیستمێکی ڕێکخستنی کۆمەڵایەتی و سیاسی و فەرهەنگی هەیە بە زمانێک بدوێت کە تەواو نوێ بێ؛ زمانێک کە بەناو لێپرسینەوەیەکی ئەخلاقی و سیاسی و نەتەوەیی بەرفراواندا تێپەڕێ و ڕووی لە ئایندەیەک بێت کە هەموان بە ئایندەی خۆیانی بزانن. هەر لەم گۆشەنیگایەشەوە بە دەرئەنجامێکی زۆر سانا دەگەین: سیاسەت بۆئەوەی بتوانێت بەزمانی لاوان و گەنجانی وڵاتی ئێمە بدوێت، دەبێت خۆی گەنجببێتەوە.

سیستمی سیاسی دەبێت ئەو هەستە بە بەرپرسیارێتی لای لاوان دروستکات کە پاراستنی ئەم ئەزموونە پاراستنی کۆمەڵێک سود و دەسکەوت و قازانجی کۆمەڵایەتی و تازەکردنەوە و بەرفراوانکردن و

بەختەورەکردنی جیهانی ئەوانە. نەوەی نوێ دەبێت ئەو هەستەی لادروستببێت کە بەرگریکردن لەخۆی مانای بەرگریکردنە لەم ئەزموونە، نەک بەپێچەوانەوە لەنێوان بەرگیکردن لە خۆی و بەرگریکردن لەم ئەزموونە ناکۆکییەکی گەورە ببینێت و تاقە چارەسەریشی سەرهەڵگرتن بێت. مرۆڤ ڕۆحی هاووڵاتیبوونی تێدا دروستنابێت گەر هاتوو چوارچێوەیەکی سیاسی و کۆمەڵایەتی لەئارادانەبێت، پێشوەخت کۆمەڵێک ماف و دەسکەوت و هەلومەرجی عەدالەتخواز و مژدەی واقیعییانەی بۆ دروستنەکرابێت. چونکە دروستبوونی هەست بە بەرپرسیارێتی بەرامبەر ئەو دنیایەی تێیدا دەژین بە نەسیحەت و وەعز و بەڵێن و مژدەی ئایدیۆلۆژییانە نایەتەدی، بەڵکو بە ئامادەگی چوارچێوەیەکی سیاسی و کۆمەڵایەتی و ئەخلاقی دێتەکایەوە کە مرۆڤەکان لەناویاندا بتوانن بەپشتئەستووربوون بە کۆمەڵێک ماف و پێدراوی پێشین، ژیانی خۆیان ڕێکخەن و مانایەک بەبوون و بەختەوری خۆیان ببەخشن. هاووڵاتیبوون چەند ئەرک و قورساییەکی مەعنەوییە کە مرۆڤ ووشیارانە دەیخاتە سەرشانی خۆی، بەهەمان ئەندازەش دەرەنجامی بوونی کۆمەڵێک مافی مەدەنی سەرەتایی و پێشوەخت پێدراوە لە فۆرمی چوارچێوەیەکی تایبەتدا بۆ ژیانی تاکەکەسی و کۆمەڵایەتی. تەنها لەهەلومەرجێکی تایبەتی لەم بابەتەدایە گەنجان دەتوانن گەشەکردن و پێشکەوتنی خۆیان ڕاستەوخۆ ببەستنەوە بە پاراستنی ئەو چوارچێوە سیاسی و کۆمەڵایەتی و ئەخلاقییەوە کە لەناویدا دەژین.

خاڵێک کە دەبێت لای هەر حیزبێکی سیاسی لە کوردستاندا ئاشکرابێت، بەتایبەتی دوو حیزبە گەورەکە، ئەو ڕاستییە کە لە پشتی چوونی ژمارەیەکی بەرێژە گەورەی خەڵک بۆناو ڕیزەکانی ئەم دوو حیزبە، لەپاڵ پاڵنەرە ئایدیۆلۆژی و عەقایدییەکاندا، جۆرێک لە ناچاری و جەبری ئابووری و کۆمەڵایەتی و ئەمنی ئامادەیە. مۆنۆپۆڵکردنی ئابوری و دەسەڵات و هەلومەرجی گەشەکردنی کۆمەڵایەتی و میهەنی و هتد... وایکردوە ژمارەیەکی گەورەی خەڵک لەناو دەزگاکانی حیزبدا دەسبەکاربن، ئەمەش بۆ حیزبێکی سیاسی کە خەمی ئایندە و نەوەکانی دواتر و خەمی ڕاستەقینەی خۆشی بخوات، نەک جێی دڵخۆشی نییە، بەڵکو دەبێت سەرچاوەی ترس و دڵەڕاوکێ و خولیای گۆڕانی گەورە گەورەبێت. هەر لەم سیاقەشدا با جارێکی دیکەش پێ لەسەر ئەو خاڵە داگرین، کە هیچ حیزبێکی سیاسی کوردی چیدی ناتوانێت تەنها لەسەر ڕابردووی خۆی و گەورەیی گۆڕستانی شەهیدەکانی بژی. زۆربەی ئەوانەی لە سەرەتای هەشتاکاندا لەدایکبوون نە بەعس و نە ڕابردووی حیزبە سیاسییەکانی کوردستان ناناسن. لەڕاستیدا ناسینی ئەم دووانەش بۆ ئەم نەوە نوێیە بەس نییە بۆ ئەوەی بیانکاتە بوونەوەرێکی بەرپرسیار و وایانلێبکات هەست بە هاووڵاتیبوونی خۆیان بکەن. ئەم نەوەیە خەیاڵێکی سیاسی و خەیاڵێکی کۆمەڵایەتی و تاڕادەیەک مەعریفی جیاوازی هەیە. ئەو ڕووداوانەی کە لە دەساڵی ڕابردوودا، خەیاڵی سیاسی و ئەخلاقی و کۆمەڵایەتی ئەم نەوەیەی داڕشت، بریتیین لە ڕووداوە کوشندەکانی شەڕی ناوخۆ و ئەو سیاسەتی پاکتاوکردنی سیاسییەی بەجێیهێشتوە؛ لەپاڵ ئەمانەشدا ئەو ناعەدالەتییە گەورەیەی کە پرۆسەی بە حیزبیکردنی کۆمەڵگای لە کوردستاندا بەرهەمیهێناوە و، نەمانی زۆر حەرامی سیاسی و ئەخلاقی و کۆمەڵایەتی دیکەش وێنەکە تەڵختر و ترسناکتر دەکات. ئەوەی ئێمە دەمانەوێت لێرەدا جەغتی لێبکەین ئەو ڕاستییەیە، کە ئەم نەوە تازەیە هاتۆتە سەر ئەم پاشخانە تایبەتە، نەک ڕابردووی سیاسی بەعس و حیزبە سیاسییەکانی کوردستان.

لێرەوە فرۆشتنی ڕابردوو بەم نەوەیە تاقە شتێکە کە کارناکات و، پڕکردنی میدیاکانی حیزب لە حیکایەتی سەروەری خودی حیزب و سەرکردە و ئەندامەکانی، جگە لە گەورەکردنی مەسافەی دابڕانی نێوان ئەم نەوە نوێیە و دەسەڵاتدران و نەوەی کۆن لە کوردستاندا هیچ دەرەنجامێکی دیکەی نابێت. ڕابردووی حیزبەکان تەنها لە کاتێکدا مانا پەیدادەکات کە ئێستا و ئایندەی ئەو نەوەیە بە کۆمەڵێک مژدەی سیاسی و کۆمەڵایەتی ئابووری بارگاویکات. تەنها لەبەردەم کۆمەڵێک مژدەی واقیعیدا بە ئایندەیەکی جوان، ڕابردوو مانایەک پەیدادەکات. حیزبێکیش گرەوە سیاسی وکۆمەڵایەتییەکان دەباتەوە، کە دامەزراندنی شەرعییەتی خۆی لەسەر موڵکایەتی ڕابردوویەکی خەباتگێڕەوە بگوازێتەوە بۆ خەبات لەپێناوی بنیادنانی ئایندەیەکی ئاسودەی فرەدەنگ و ڕەنگ. جگە لەم خاڵە هەر حیزبێک بخوازێت ئایندە بباتەوە، دەبێت ببێتە دەرهێنەرێکی نەتەوەیی و ڕابردوو لەوە دەرکات کە ڕابردوویەکی حیزبی بێت. بەبێ ئەم گۆڕانە لە سیاسەتی یادەوەری و بەبێ بەدیموکراتیزەکردنی یادەوەری نەتەوەییمان و ڕیفۆرمی کۆی سیستمی ڕێکخستنی کۆمەڵگاکەمان، زەحمەتە سەرەتاکانی سیاسەتێکی ڕاستەقینە و عەقڵانی لە کوردستاندا دامەزرێنین، کە نەوە نوێکانیش خۆیان بە درێژکراوەی بزانن و بەشێوەیەک لەشێوەکان وەک موڵکی خۆیان ببینن. سیاسەت لە وڵاتی ئێمە ئەبێت ئیدی پرسیارێکی ڕۆشنگەرانە بکات و لەدوای ئەو هەموو کارەساتەوە بپرسێت: چۆن بتوانین بەختەوەری و سەربەخۆیی و عەدالەت بۆ هەمووان دەستەبەرکەین؟ تەنها لە وەڵامدانەوەیەکی ڕاستەقینەی ئەم پرسیارەدایە نەوە نوێکان دەتوانن خۆیان بە بەشێک لەو دنیایە بزانن کە ئەمڕۆ ناوی کوردستانە، نەک بە لێشاو وڵات بەجێبهێڵن و لە جوگرافیاکانی تردا بەدوای بەختەوەری و شوناس و هاووڵاتیبووندا بگەڕێن.

لێپرسراوانی ژمارە